

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Білоцерківської міської ради
« 08 » лютого року
№ 5093-50-VIII

ПРОГРАМА
ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я
ТА ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ
НАСЕЛЕННЯ БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
У СФЕРІ ОСВІТИ НА 2024-2026 РОКИ

Біла Церква
2024

ЗМІСТ

1.	Паспорт Програми	3
2.	Список абревіатур-умовних скорочень	7
3.	Перелік корисних ресурсів щодо підтримки ментального здоров'я	8
4.	Проблеми, на вирішення яких спрямована Програма	9
5.	Очікувані результати виконання Програми	18
6.	Фінансове забезпечення Програми і контроль за її виконанням	18
7.	Перелік напрямів і заходів, спрямованих на реалізацію завдань Програми на 2024-2026 роки	19

**Паспорт ПРОГРАМИ
ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я
ТА ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ
БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
У СФЕРІ ОСВІТИ НА 2024-2026 РОКИ**

Назва	Програма збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення Білоцерківської міської територіальної громади у сфері освіти на 2024-2026 роки
Тип програми	місцева, галузева
Підстава для розробки Програми	Створення умов для збереження ментального здоров'я населення Білоцерківської міської територіальної громади у воєнний та повоєнний час на 2024-2026 роки відповідно до Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»
Нормативно-правова база Програми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України. 2. Бюджетний кодекс України. 3. Закони України: <ul style="list-style-type: none"> - «Про місцеве самоврядування в Україні»; - «Про правовий режим воєнного стану»; - «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального статусу»; - «Основи законодавства України про охорону здоров'я»; - «Про освіту»; - «Про дошкільну освіту»; - «Про повну загальну середню освіту»; - «Про позашкільну освіту»; - «Про професійну (професійно-технічну) освіту»; - «Про фахову передвищу освіту»; - «Про вищу освіту»; - «Про охорону дитинства»; - «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання»; - «Про громадські об'єднання»; - «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; - «Про публічні закупівлі». 4. Укази Президента України: <ul style="list-style-type: none"> - від 13 грудня 2016 року №553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю»; - від 25 травня 2020 року №195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» та інші. 5. Постанови Кабінету Міністрів України: <ul style="list-style-type: none"> - від 12 липня 2017 р. №497 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної допомоги ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України» (зі змінами від 04.12.2023 №1270); - від 29 листопада 2022 року №1338 «Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей

	<p>таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (зі змінами від 04.12.2023 р. №1270);</p> <ul style="list-style-type: none"> - від 30 березня 2023 року №301 «Про утворення Координаційного центру з психічного здоров'я», «Положення про Координаційний центр з психічного здоров'я»; - від 07.05.2022 року №539 «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань охорони психічного здоров'я та надання психологічної допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України»; - від 03.02.2021 №67 (за змінами від 22.12.2023 за №1419) «Деякі питання оплати праці медичних працівників закладів освіти». <p>6. Розпорядження Кабінету Міністрів України:</p> <ul style="list-style-type: none"> - від 27 грудня 2017 року №1018-р «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року». <p>7. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року №366-р.</p> <p>8. Концепція безпеки закладів освіти, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 року №301-р.</p> <p>9. Інші нормативно-правові акти центральних та обласних органів влади.</p> <p>10. Рішення Білоцерківської міської ради, виконавчого комітету Білоцерківської міської ради, розпорядження міського голови.</p>
Розробники Програми	Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради, Громадська організація «ReSURS», кафедра психології та здоров'я людини соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету.
Авторський колектив	Автор і керівник: Петрик Ю. Ф., начальник Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради; співавтор: Ключко А.О., доктор психологічних наук, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та здоров'я людини соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету, президент ГО «ReSURS».
Учасники Програми	Білоцерківська міська рада, виконавчий комітет Білоцерківської міської ради, Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради, Громадська організація «ReSURS» (за згодою), Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України (за згодою), кафедра психології та здоров'я людини соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету (за згодою), кафедра публічного адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки і бізнесу МАУП (за згодою), заклади й установи системи освіти всіх типів і форм власності, які зареєстровані на території Білоцерківської МТГ, інші відділи й управління, комунальні підприємства й установи Білоцерківської міської ради.
Виконавці Програми	Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради, Управління фінансів Білоцерківської міської ради, Управління охорони здоров'я Білоцерківської міської ради, Управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради, Служба у справах дітей

	Білоцерківської міської ради, Управління молоді і спорту Білоцерківської міської ради, інші заклади й установи системи освіти комунальної власності Білоцерківської МТГ.
Мета програми	Забезпечення збереження ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу в громаді та побудова системи міжвідомчої взаємодії щодо психосоціальної підтримки населення Білоцерківської міської територіальної громади, зокрема у сфері освіти, відповідно до Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»
Завдання Програми:	<ol style="list-style-type: none"> 1) проведення інформаційно-комунікаційної кампанії щодо важливості турботи про ментальне здоров'я серед учасників освітнього процесу та інших категорій мешканців громади; 2) діагностування і турбота щодо психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу які мають складні емоційні стани, що потребують професійної уваги; 3) створення центру ментального здоров'я у складі Навчально-методичного центру психологічної служби Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради та організація його діяльності на постійній основі як комунікаційної та тренінгової платформи для всіх закладів, установ, комунальних підприємств громади відповідно до їхніх запитів; 4) психосоціальна підтримка всіх учасників освітнього процесу ресурсами психологічних служб закладів й установ освіти та соціальних служб громади (відповідно до повноважень); 5) залучення недержавних та громадських об'єднань/організацій до проведення навчання серед різних категорій населення щодо оволодіння техніками збереження і підтримки психічного здоров'я, формування власної резильєнтності тощо; 6) підвищення кваліфікації освітян щодо надання першої психологічної допомоги та подолання стресу; 7) підготовка тренерів із числа практичних психологів, соціальних педагогів, учителів біології тощо в різних напрямках і техніках щодо збереження і підтримки психічного здоров'я; 8) навчання дітей, учнівської та студентської молоді, педагогічних, науково-педагогічних і непедагогічних працівників, представників батьківської громади та інших категорій населення громади технікам самопомоги тощо.
Термін реалізації Програми	2024-2026 роки.
Цільові групи реалізації завдань Програми	<ul style="list-style-type: none"> - діти з особливим освітніми потребами; - діти з інвалідністю; - діти з числа внутрішньо переміщених осіб та члени їхніх родин; - діти, які мають статус постраждалих від воєнних дій, та члени їхніх родин; - діти із родин загиблих/померлих і дійсних військовослужбовців та члени їхніх родин; - працівники закладів й установ освіти з числа внутрішньо переміщених осіб та члени родин військових; - працівники закладів й установ освіти з низьким рівнем резильєнтності (стресостійкості); - інші категорії мешканців громади.

Ресурсне забезпечення Програми	Розробка та реалізація механізмів залучення додаткових фінансових і матеріальних ресурсів (цільових соціальних проєктів, інвестицій, піклувальних внесків, грантів тощо); підвищення ефективності використання бюджетних і позабюджетних коштів.
Джерела фінансування	Бюджет Білоцерківської міської територіальної громади, державний бюджет, інші джерела, не заборонені чинним законодавством України.
Очікувані результати Програми	<ul style="list-style-type: none"> – формування в освітніх закладах цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, зокрема дітей та молоді; – реалізація в мережі освітніх закладів цілісної просвітницької кампанії щодо актуальних питань турботи про збереження психічного здоров'я; – розвиток компетентностей у сфері турботи про збереження психічного здоров'я дітей та молоді через навчання фахівців системи закладів освіти за спеціальною освітньою програмою, здійснення спеціальних заходів з підтримки стійкості педагогів (за програмами МОН та МОЗ України); – створення авторських програм і посібників щодо створення та реалізації цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я в закладах освіти; – навчання для керівництва освітніх закладів щодо цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я дітей та молоді в закладах освіти; – створення в кожному закладі освіти команди підтримки ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу для реалізації завдань цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я; – співпраця з недержавними організаціями та профільними закладами вищої освіти й науковими установами; – участь закладів й установ освіти громади в міжнародних проєктах і програмах, грантових програмах, фандрайзингу тощо щодо одержання фінансування на реалізацію проєктів з розвитку цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу в закладах освіти; – реалізацію системи просвітніх заходів в освітніх закладах через мережу координаторів команд підтримки ментального здоров'я закладів освіти; – організація та проведення заходів з підтримки ментального здоров'я, розвитку стресостійкості (резильєнтності) цільових категорій, на які спрямована Програма; – налагодження міжвідомчої взаємодії відділів, управлінь та установ Білоцерківської міської ради, недержавних і громадських організацій, закладів освіти тощо в напрямі збереження психічного здоров'я населення громади в межах своїх компетенцій.
Контроль, корекція та оцінювання програми	Системний моніторинг реалізації Програми та її фінансування.

II. Список абревіатур-умовних скорочень, що використовуються в тексті Програми

БМТГ – Білоцерківська міська територіальна громада;
БМР – Білоцерківська міська рада;
МОН – Міністерство освіти і науки України;
УОН/УОН БМР – Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради;
УСЦЗХ БМР – Управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради;
УФ БМР – Управління фінансів Білоцерківської міської ради;
УМС БМР – Управління молоді і спорту Білоцерківської міської ради;
УОЗ БМР - Управління охорони здоров'я Білоцерківської міської ради;
ССД БМР – Служба у справах дітей Білоцерківської міської ради;
ЦПРПП – Комунальна установа Білоцерківської міської ради «Центр професійного розвитку педагогічних працівників»;
НМЦПС УОН БМР – Навчально-методичний центр психологічної служби Білоцерківської міської ради;
ЗО – заклади освіти;
ЗДО – заклад дошкільної освіти;
ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти;
ЗПО – заклад позашкільної освіти;
ЗВО – заклад вищої освіти;
ЗПТО – заклад професійно-технічної освіти;
ЗФПВО – заклад фахової передвищої освіти;
ІРЦ – інклюзивно-ресурсний центр;
ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа;
ГО – громадська організація/об'єднання;
БНАУ – Білоцерківський національний аграрний університет;
МАУП – Міжрегіональна академія управління персоналом;
ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я.

III. Перелік корисних ресурсів щодо підтримки ментального здоров'я

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?»: <https://www.howareu.com/>
2. Лінія Національної психологічної асоціації 0 800 100 102 (з 10:00 до 20:00 щодня, дзвінки безкоштовні). Телефони для зв'язку з-за кордону доступні [тут](#)
3. Урядова «гаряча лінія» 1545, з питань протидії торгівлі людьми та домашньому насиллю – 1547 (цілодобово, дзвінки безкоштовні)
4. Лінія міжнародної гуманітарної організації «Людина в біді» 0 800 210 160 (цілодобово, дзвінки безкоштовні)
5. Лінія емоційної підтримки MOM – 0 800 211 444 (з 10:00 до 20:00 щодня, дзвінки безкоштовні)
6. Лінія запобігання самогубствам Lifeline Ukraine 7333 (цілодобово)
7. Лінія кризової допомоги та підтримки Українського ветеранського фонду при Мінветеранів 0 800 33 20 29 (цілодобово, дзвінки безкоштовні)
8. Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації ГО «Ла Страда-Україна» 0 800 500 335 (з мобільного або стаціонарного) або 116 123 (з мобільного) (цілодобово, дзвінки безкоштовні)
9. Національна гаряча лінія для дітей та молоді ГО «Ла Страда-Україна» 0 800 500 225 (з мобільного або стаціонарного) або 116111 (з мобільного) (цілодобово, дзвінки безкоштовні).
10. USAID <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>
11. <https://www.pactworld.org/country/ukraine>
12. Всесвітня організація охорони здоров'я: <https://www.who.int/>
13. ГО «Безбар'єрність»: <https://bbu.org.ua/>
14. ГО «ReSURS»: <https://www.facebook.com/ngo.resurs/>

Дізнатися більше інформації про ментальне здоров'я можна також на сторінках у соціальних мережах:

Facebook – <https://www.facebook.com/howareu.program>

Instagram – https://www.instagram.com/howareu_program

YouTube – https://www.youtube.com/@howareu_program

Twitter – <https://twitter.com/howareuprogram>

Telegram – https://t.me/howareu_program

TikTok – https://www.tiktok.com/@howareu_program

Viber

<https://invite.viber.com/?g2=AQAYHzQp6XJwmVCkkkXeWJVdLF8eAQa8Pzq3NYgcLWJGls3sN3tGibu5P%2BEH0rsb>

IV. Проблеми, на розв'язання яких спрямована Програма

Згідно з глобальними оцінками ВООЗ, кожна п'ята людина (22%), яка проживає на території, що в той чи інший час постраждала від збройного конфлікту впродовж останніх 10 років, має певну форму психічного розладу, від легкої депресії або тривожності до психозу, а майже кожна 10 людина (9%) живе з помірним або тяжким психічним розладом. Немає сумніву, що російсько-українська війна теж чинить безпосередній чи опосередкований вплив на психічне здоров'я та добробут населення України.

У XXI столітті останні десять років відзначились для України двома найскладнішими випробуваннями – російсько-українською війною та пандемією COVID-19 – кризовими обставинами, котрі докорінно змінили комфортні умови проживання та систему професійної діяльності всіх верств населення держави. Раптовий, непередбачуваний перехід до кардинальної зміни місця проживання (внутрішнє переміщення, еміграція), дистанційних форм професійної самореалізації, навчання в умовах бойових дій та/або жорстких санітарних обмежень зумовили негативні психологічні наслідки для громадян і руйнацію життєвої ситуації. Водночас громадяни України були змушені відмовитися від звичних умов, першочергово вирішувати питання збереження життя і здоров'я свого та рідних, швидко, іноді без кваліфікованої і системної допомоги, опанувати нові професії, методики роботи тощо. Очевидно, що психоемоційна нестабільність, посттравматичні стресові розлади, немотивована агресія, панічні напади, депресія, тривога, сум, апатія, зниження когнітивних функцій, негативні спогади тощо стали наслідком агресивних умов сьогодення.

Безперечно, що війна є надзвичайним психологічним подразником для людини та суспільства, оскільки ми не маємо природного імунітету, здатного захистити від стресу, спричиненого бойовими діями. Щоб забезпечити мешканцям Білоцерківської МТГ всебічну допомогу, реабілітацію та підтримку, необхідно розвивати мережу закладів, які надають допомогу у сфері психічного здоров'я на первинному рівні, забезпечити надання медичної допомоги на спеціалізованому рівні (у т.ч. психіатричної допомоги), а також налагодити співпрацю медиків, освітян та служб соціального захисту у сфері охорони психічного здоров'я цивільного населення нашої громади, синхронізувати різнорідну підтримку людей з проблемами в сфері психічного здоров'я з громадським сектором.

Міжсекторальна співпраця та допомога є вкрай важливими для реагування на виклики у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки людей усіх вікових груп, які проживають в Білоцерківській МТГ та мають різний досвід переживання подій, пов'язаних із війною.

Ця Програма збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення Білоцерківської міської територіальної громади у сфері освіти на 2024-2026 роки (далі – Програма) в галузі освіти розроблена на забезпечення статті 3 Конституції України, згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, статті 17, що покладає на державу обов'язок соціальної підтримки громадян, які захищали Україну в складі Збройних сил України, інших військових формувань, а також членів їхніх сімей, та статті 49, згідно з якою держава гарантує громадянам України право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Правові підстави Програми визначаються Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Концепцією розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1018-р, а також у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?».

Програма також дозволить упровадити низку постанов Кабінету Міністрів України та інших ініціатив національного рівня у сфері освіти, а також допомоги ветеранам і членам їхніх родин та населенню, яке постраждало від війни, забезпечить системність заходів у сфері збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення громади, які задіяне в галузі освіти.

У процесі підготовки Програма була узгоджена з Програмою соціально-економічного та культурного розвитку Білоцерківської міської територіальної громади на 2024-2026 роки

та Програмою розвитку системи освіти Білоцерківської міської територіальної громади на 2021-2025 роки з урахуванням неминучих в умовах повномасштабної війни обмежень у фінансових, інформаційних та трудових ресурсах.

За попередньою оцінкою Міністра охорони здоров'я України Віктора Ляшка (20 січня 2023 року, інтерв'ю газеті «Вечірній Київ»), психологічної підтримки після завершення війни можуть потребувати 14-15 мільйонів осіб. 20% з них потребуватимуть психологічної підтримки ззовні (близько 3 млн осіб). Частина осіб знадобиться медикаментозна підтримка.

Безсумнівно, стан здоров'я населення – найважливіший показник благополуччя, що відображає соціально-економічне, екологічне, демографічне й санітарно-гігієнічне становище, тому здоров'я та якість життя в цілому визначаються складним набором взаємопов'язаних факторів. А ментальне здоров'я – це непомітний, але водночас головний двигун людини, що дозволяє не лише повноцінно жити, а й ефективно функціонувати у суспільстві. Регулярне піклування про власний стан може наштовхнути на відкриття внутрішнього джерела сили, що допоможе пройти крізь складні часи, тому дбати про своє ментальне здоров'я – така ж базова необхідність кожної людини, як і дбати про здоров'я фізичне. Ментальне та фізичне здоров'я – нерозривне ціле.

У межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», ініційованої першою леді України Оленою Зеленською, у 2023 році стартувала комунікаційна кампанія, метою якої визначено сприяти формуванню в суспільстві культури піклування про ментальне здоров'я, дати розуміння та показати інструменти, які допоможуть українцям дбати про свій внутрішній стан.

Розробку та впровадження Всеукраїнської програми ментального здоров'я координує МОЗ України. Всесвітня організація охорони здоров'я – експертний партнер, виконавчий партнер – громадська організація «Безбар'єрність». Майданчиком для розробки та ухвалення рішень є Міжвідомча координаційна рада при Кабінеті Міністрів України. Комунікаційна кампанія реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

У рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» профільні міністерства розробили низку галузевих проєктів, зокрема важливим для реалізації пропонованої Програми є проєкт Міністерства освіти і науки України є «Психосоціальна підтримка та психологічна допомога на всіх рівнях освіти».

Соціологічною компанією Gradus Research у межах ініціативи першої леді Олени Зеленської зі створення Всеукраїнської програми ментального здоров'я було проведено дослідження «Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни», результати якого шокують.

Так, згідно з цим соціологічним опитуванням понад 90% українців мають хоча б один із симптомів тривожних розладів, а понад 50% – перебувають у зоні ризику розвитку труднощів, пов'язаних із психічним здоров'ям; 40-50% громадян, за оцінками спеціалістів, потребуватимуть психологічної допомоги та психосоціальної підтримки різного ступеня інтенсивності. Також встановлено, що рівень споживання антидепресантів у 2022 році сягнув піку, а на безрецептурні заспокійливі засоби українці щомісяця витрачають близько 300 млн грн.

Проте попри важкі обставини повномасштабної війни, суб'єктивна оцінка власного психологічного благополуччя українців є досить високою – 6,7 бали з 9 можливих. Майже половина (41%) вважають свій ментальний стан цілком задовільним, а 31% українців не вважають свої ментальні проблеми вагомими і важливими для інших, особливо в умовах війни – наразі це основний бар'єр до звернення за психологічною допомогою. Водночас 66% респондентів не знають, куди вони могли б звернутися по допомогу в разі необхідності, притому що кількість психічних розладів (зокрема середніх і тяжких) та потреб в охороні психічного здоров'я зросла на 70%.

За результатами дослідження емоційну стабільність відчуває менше ніж 40% працівників освіти з прикордоння та прифронтових територій. А 82% з цих освітян відзначають, що стали більш тривожними. До того ж дослідження показало, що 87% освітян

з прикордонних громад потребують більше часу на відновлення сил, а 78% відчують спустошеність і постійну втому.

Безперечно, що в надзвичайних ситуаціях не всі особи зазнають значних психологічних проблем, оскільки в багатьох може спостерігатися психологічна пружність, стресостійкість (резильєнтність), тобто здатність відносно добре реагувати і діяти в складних умовах й обставинах. Залежно від природи надзвичайної ситуації певні групи людей можуть зазнавати підвищеного ризику виникнення соціальних та/або психологічних проблем. Хоча багато ключових форм підтримки мають бути доступні для будь-кого серед постраждалого в надзвичайній ситуації населення, окремі програми безпосередньо передбачають надання відповідних послуг для найуразливіших груп людей, яких варто ідентифікувати в кожній окремій кризовій ситуації, але в пріоритеті завжди діти, жінки, особи з інвалідністю, люди поважного віку.

Зважаючи на те, що освітня галузь Білоцерківської міської територіальної громади (далі – БМТГ) має належний соціальний, культурний і науковий потенціал, тому, безперечно, сфера освіти потребує розробки та реалізації окремої програми щодо збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення громади, адже в цій галузі задіяна та бере участь або дотична, напевно, найбільша кількість мешканців громади.

Так, наприклад, станом на 12 вересня 2023 року в комунальних закладах й установах освіти БМТГ працює 4376 осіб; у 40 комунальних (+8 дошкільних підрозділів) та 1 приватному закладі дошкільної освіти виховується 5483 дитини, у 35 комунальних та 3 приватних закладах загальної середньої освіти навчаються 21304 здобувачі освіти. До учасників освітнього процесу відповідно до чинного законодавства України зараховуються й батьки учнів і вихованців, тому кількість мешканців громади, пов'язаних зі сферою освіти так чи інакше, суттєво збільшується за рахунок членів родин кожної дитини дошкільного і шкільного віку.

Окрім того, у БМТГ успішно функціонує низка закладів професійно-технічної, фахової передвищої та вищої освіти, у котрих здобувають освіту орієнтовно більше 20 тисяч осіб.

Якщо проаналізувати «соціальний паспорт» закладів дошкільної і загальної середньої освіти Білоцерківської громади, то констатуємо наявність значного переліку дітей та учнівської молоді пільгових категорій, як-от: діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування (далі – ПБТ); діти з інвалідністю; діти з особливими освітніми потребами (далі – ООП); діти з малозабезпечених сімей і багатодітних родин; діти з числа внутрішньо переміщених осіб; діти зі статусом постраждалих від воєнних дій; діти, батьки яких чинні або загиблі/померлі/зниклі безвісти військовослужбовці.

Таблиця 1

**Діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування,
та діти загиблих/померлих/зниклих безвісти військовослужбовців**

Навчальний рік	К-сть у ЗДО дітей-сиріт і ПБТ	К-сть у ЗЗСО дітей-сиріт і ПБТ
2018/2019 н. р.	17	180
2019/2020 н. р.	14	184
2020/2021 н. р.	17	199
2021/2022 н. р.	12	172
2022/2023 н. р.	8	170
2023/2024 н. р.	7	174
Навчальний рік	К-сть у ЗДО дітей загиблих військовослужбовців	К-сть у ЗЗСО дітей загиблих військовослужбовців
2018/2019 н. р.	5	19
2019/2020 н. р.	2	23
2020/2021 н. р.	3	24
2021/2022 н. р.	8	65

2022/2023 н. р.	32	67
2023/2024 н. р.	26	90 (87+13 безвісти зниклі)

Таблиця 2

Діти, батько/мати яких є чинними військовослужбовцями

Навчальний рік	К-сть дітей військовослужбовців у ЗДО	К-сть дітей військовослужбовців у ЗЗСО
2018/2019 н. р.	403	1063
2019/2020 н. р.	442	1104
2020/2021 н. р.	403	1317
2021/2022 н. р.	450	1397
2022/2023 н. р.	480	2226
2023/2024 н. р.	620	2315

Водночас можемо констатувати збільшення кількості дітей дошкільного і шкільного віку пільгових категорій, зокрема з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб (таблиця 3). За інформацією Управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради, станом на 12 січня 2024 року виплати на дітей з інвалідністю в Білоцерківській громаді отримують 1325 осіб.

Також станом на 12 січня 2024 року в Білоцерківській МТГ зареєстровано 16104 внутрішнього переміщені особи, це 11 575 сімей, у яких виховуються 3820 дітей віком до 18 років.

Таблиця 3

Динаміка збільшення кількості дітей з інвалідністю та дітей із числа внутрішньо переміщених осіб (15.01.2024 р.)

Навчальний рік	К-сть дітей з інвалідністю в ЗДО	К-сть дітей з інвалідністю в ЗЗСО	К-сть дітей з інвалідністю разом	К-сть дітей ВПО у ЗДО	К-сть дітей ВПО у ЗЗСО	К-сть дітей ВПО разом
2018/2019 н. р.	30	329	359	96	245	341
2019/2020 н. р.	31	482	513	84	258	342
2020/2021 н. р.	32	569	601	65	269	334
2021/2022 н. р.	34	564	598	68	264	332
2022/2023 н. р.	37	566	603	175	429	604
2023/2024 н. р.	41	561	602	190	935	1125

Важливим напрямом діяльності освітньої галузі є інклюзивне навчання. Так, у Білоцерківській міській територіальній громаді, а саме: Білоцерківській гімназії-початковій школі № 3 ім. Т.Г. Шевченка Білоцерківської міської ради Київської області, Білоцерківській гімназії-початковій школі № 5 Білоцерківської міської ради Київської області, Білоцерківській гімназії-початковій школі № 11 Білоцерківської міської ради Київської області, Білоцерківській гімназії-початковій школі № 15 Білоцерківської міської ради Київської області, Білоцерківській гімназії-початковій школі № 21 Білоцерківської міської ради Київської області та Білоцерківському опорному ліцеї-гімназії № 20 Білоцерківської міської ради Київської області – створено всі умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами: кабінети психологічного розвантаження, фізичної реабілітації, кімнати санітарної гігієни, клас для дітей із розладами аутистичного спектру, сенсорні кімнати, кімнати мовленнєвої корекції та інше. Організовано підвезення учнів з обмеженими фізичними можливостями до Білоцерківського опорного ліцею-гімназії № 20 Білоцерківської міської ради Київської області та додому. У населених пунктах громади сільської місцевості інклюзивні класи функціонують у Дроздівській гімназії-початковій школі Білоцерківської міської ради Київської області, Томилівській гімназії-початковій школі Білоцерківської міської ради Київської області, Піщанській гімназії-початковій школі Білоцерківської

міської ради Київської області та Шкарівському опорному ліцеї-гімназії Білоцерківської міської ради Київської області. Загальну середню освіту в інклюзивних класах здобувають 240 учнів (з них 25 дітей у закладах сільської місцевості) у 108 класах. У закладах дошкільної освіти громади функціонує 62 інклюзивні групи, у яких виховуються 172 дитини.

У 2018 і 2020 роках рішенням Білоцерківської міської ради було створено два інклюзивно-ресурсні центри, ключовими завданнями яких є здійснення комплексної оцінки розвитку дитини, визначення труднощів у розвитку, рівнів підтримки для надання рекомендацій щодо навчання в інклюзивній групі або класі, зарахуванні до логопедичної групи, до спеціальної школи чи групи та інше. У таблиці 4 наведено статистичні дані щодо кількості проведених фахівцями ІРЦ комплексних оцінок розвитку дитини та рекомендацій щодо здобуття дошкільної і загальної середньої освіти у формі інклюзивного навчання.

Таблиця 4

Статистика здійснення комплексної оцінки розвитку дітей та висновків щодо потреби в інклюзивному навчанні

Рік	ІРЦ № 1			ІРЦ № 2			Усього в місті/громаді		
	Загальна кількість КО	Рекомендовано інклюзивне навчання в ЗДО	Рекомендовано інклюзивне навчання в ЗЗСО	Загальна кількість КО	Рекомендовано інклюзивне навчання в ЗДО	Рекомендовано інклюзивне навчання в ЗЗСО	Загальна кількість КО	Рекомендовано інклюзивне навчання в ЗДО	Рекомендовано інклюзивне навчання в ЗЗСО
2019 р.	1157	39	210	-	-	-	1157	39	210
2020 р.	1289	35	124	47	1	1	1336	36	125
2021 р.	609	73	161	362	29	20	971	102	181
2022 р.	453	114	182	371	24	78	824	138	260
2023 р.	637	192	242	499	28	91	1136	220	333
Усього	7653	453	1253	1279	82	190	8932	535	1633

На підставі заяв батьків та висновку ІРЦ діти можуть бути зараховані до інклюзивних груп або класів. Статистичні дані за роками теж засвідчують зростання кількості дітей з ООП та мережі інклюзивної освіти (таблиця 5). Проте не всі батьки хочуть скористатися правом зарахувати дитину на інклюзивну форму навчання, тому заяви щодо зарахування до закладу освіти часто подають без висновків ІРЦ, тому і є різниця між кількістю рекомендацій на інклюзивну освіту та учнів з ООП в класах/групах.

Таблиця 5

Мережа інклюзивних груп і класів

Навчальний рік	К-сть дітей з ООП у ЗДО	К-сть дітей з ООП у ЗЗСО
2018/2019 н. р.	25	121
2019/2020 н. р.	29	136
2020/2021 н. р.	37	148
2021/2022 н. р.	84	209
2022/2023 н. р.	96	213
2023/2024 н. р.	172	240

Згідно з чинним законодавством України та відповідно до висновку ІРЦ учні та вихованці, яким встановлено II-V рівні підтримки при інклюзивному навчанні, повинні забезпечуватися асистентом вихователя/вчителя та додатковими корекційно-розвитковими годинами, які повинні проводити спеціалісти, а саме: психолог, дефектолог, логопед, реабілітолог, сурдопедагог. Проте в закладах освіти, у яких функціонують інклюзивні групи

та класи, а також в ІРЦ № 1 та ІРЦ № 2 суттєва нестача кадрів, зокрема реабілітологів, психологів, дефектологів, що пояснюється низькими заробітними платами та 8-годинним робочим днем у комунальних закладах й установах освіти порівняно з вільним графіком і заробітною платою у сфері приватної практики.

Таким чином, цільова аудиторія мешканців громади, котру охоплює сфера освіти, дійсно, є численною та різноманітною, а тому потребує різнобічної уваги та піклування.

Протягом березня-квітня 2023 року кафедрою психології соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського національного аграрного університету, Громадською організацією «ReSURS» та Управлінням освіти і науки Білоцерківської міської ради було проведено дослідження серед мешканців Білоцерківської міської територіальної громади, яке стосувалося вивчення екологічної майстерності розвитку резильєнтності особистості в умовах сьогодення. В опитуванні взяло участь 1590 громадян від 15 і до більше 50 років, серед яких були такі категорії: учні і педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, студенти і викладачі закладів вищої освіти, посадові особи місцевого самоврядування, керівники, працівники соціально-психологічних служб, аграрного та промислового центру. Усі учасники дослідження на момент його проведення перебували на території Білоцерківської МТГ, тобто вдома.

Якісний аналіз отриманих даних дав змогу констатувати, що 48% учасників зазначали переважно середній рівень резильєнтності, а це означає середній рівень стійкості до нових стресових ситуацій, тобто майже половина опитаних частково впевнено відчують себе, а тому не завжди правильно приймають рішення, коли відчувається щось нове. Не завжди мають здатність вистояти, відновитися і психологічно зрости, зміцніти після складних життєвих негараздів або катастроф. А от перевага високого рівня – 52% – означає, що респонденти мають високу здатність до відновлення, зміцнення, добре пристосовуються до стресових ситуацій та негараздів.

Події широкомасштабного вторгнення російського агресора в Україну засвідчили, що до категорії населення, яка також може найперше наражатися на більший ризик, є і держслужбовці та посадові особи місцевого самоврядування. Це довели трагічні події із викраденням, тортурами, катуванням, убивством міських і селищних голів та їхніх родин. Оскільки посадовці знані у своїх громадах і мають авторитет, тому примушування таких людей працювати на боці завойовника надає останньому значний успіх в організації роботи з населенням окупованої території.

Зазначимо, що серед учасників дослідження було 130 посадових осіб місцевого самоврядування, з яких 85 жінок і 45 чоловіків. Якісний аналіз отриманих даних по категорії посадових осіб місцевого самоврядування демонструє досить високу професійну активність учасників, а саме: на високому рівні її вказують 56,9%, на середньому – 31,6%, 11,5% – на низькому. Високий рівень своєї працездатності визначають 60% респондентів, як середній – 28,5%, низький – 11,5%. Деяко вищі показники демонструють учасники, зазначаючи свій рівень бажання виконувати професійні обов'язки в цей момент, а саме: як високий – 66,2%, середній – 27,6%, низький – 6,2%. Дані щодо визначення показників власне резильєнтності в посадових осіб дають змогу констатувати, що респонденти демонструють переважно середній рівень резильєнтності, оскільки на високий рівень указали 46,1% учасників, на середній – 43,2%, на низький – 10,7%. Отже, у цілому учасники дослідження серед посадових осіб місцевого самоврядування БМТГ демонструють достатньо високий і середній рівень стресостійкості, що є позитивним явищем, але наявність показників низького рівня та значного відсотка середнього свідчить про те, що є потреба в підсиленні рівня резильєнтності, яка є однією із ключових ознак ментального здоров'я, працівників органів місцевого самоврядування як категорії, що може бути в ситуації найвищого ризику, зокрема в умовах воєнного стану.

Протягом 2023 року фахівцями Навчально-методичного центру психологічної служби Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради було проведено дослідження серед педагогів і здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти Білоцерківської МТГ з метою оцінки впливу рівня резильєнтності на ефективність навчання та професійної діяльності. В опитуванні взяли участь 530 педагогічних працівників та 1000 здобувачів освіти 7-11 класів і 400 учнів 4 класів.

За результатами опитування 28% педагогів та 26 % учнів старших класів стикаються зі стресом не менше 1 разу на тиждень, що викликає в них різні емоції та стани, а саме: переживають втому (приблизно 75% опитаних), тривожність і напругу (педагоги – 63%, учні – 52%), поганий настрій, роздратування (педагоги – 45%, учні – 50%). Серед негативних станів, які переживають старші підлітки, варто звернути увагу на нав'язливі негативні думки (54%) та відчуття самотності (29%), між іншим, ці емоції більше притаманні учням, ніж педагогам. Нав'язливі негативні думки та невміння їх контролювати значно впливають на погіршення настрою, психологічного стану й посилюють дію інших стресових факторів. За спостереженнями фахівців психологічної служби діти переживають війну на самоті та часто не мають можливості проговорити свої почуття з дорослими.

45% педагогів під час стресу стають менш ефективними на роботі; 37% відкладають свої домашні справи; 23% менше часу приділяють хобі або не займаються ним зовсім. Лише 22% опитаних відповіли, що стрес впливає на їхню роботу мінімально, а 2% педагогічних працівників назвали стрес корисним для себе.

Розуміння, що відбувається з організмом і психікою під час стресу, як змінюється поведінка та яким чином можна собі допомогти, впливає на вибір оптимального варіанту реагування та саморегуляції. Звернення за професійною допомогою психолога скорочує час на пошуки виходу зі складної ситуації. Третина учасників цього дослідження ввійшла в число тих, хто готовий звернутися по допомогу за певних обставин. На жаль, зберігаються певні бар'єри щодо звернення за психологічною допомогою, зокрема 40% педагогів та 51% старшокласників не вважають свої проблеми достатніми для звернення, а 47% педагогів та 58% учнів не готові ділитися пережитим досвідом.

За результатами діагностики виявилось, що 52% опитаних педагогів мають нормальний рівень стресостійкості, який відповідає нормі напруженого життя активної людини, а 47% – мають низький рівень опірності стресу, різноманітні напружені ситуації досить сильно впливають на їхнє життя та працездатність. Водночас майже 50 % учнів продемонстрували задовільний, а 14% – низький рівень стресостійкості.

Таким чином, результати дослідження рівня стресостійкості учнів і педагогічних працівників засвідчують, що для психологічної служби закладів освіти є завдання у сфері підтримки і зміцнення ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Але для якісної організації цієї роботи станом на 15 січня 2024 року в закладах дошкільної, позашкільної та загальної середньої освіти Білоцерківської МТГ наявною стала проблема кадрового забезпечення, зокрема наразі вакантними є 9 посад практичного психолога та 1 соціального педагога.

Водночас обмеження типових штатних розписів та величезний обсяг роботи, який покладається на психологічну службу закладу, теж ускладнюють організацію якісного та ефективного надання психологічного і соціального супроводу в закладах освіти. Так, згідно з типовими штатними розписами 1 ставка практичного психолога вводиться в ЗЗСО міста за наявності 700 осіб, тоді як у середньому в міських гімназіях і ліцеях наповнюваність від 880 учнів до 1000, як у Білоцерківській гімназії-початковій школі № 11 Білоцерківської міської ради Київської області, і більше, а саме: 1041 та 1087 учнів відповідно в Білоцерківському академічному ліцеї «Вектор»-гімназії № 18 Білоцерківської міської ради Київської області та Білоцерківському ліцеї-гімназії № 17 Білоцерківської міської ради Київської області, 1116 осіб – у Білоцерківському ліцеї-гімназії № 12 Білоцерківської міської ради Київської області, 1222 учні в Білоцерківському опорному ліцеї – гімназії № 20 Білоцерківської міської ради Київської області, 1420 учнів у Білоцерківському ліцеї «Перша Білоцерківська гімназія», 1610 – у Білоцерківському природничо-математичного ліцею-гімназії №16 ім. М.О. Кириленка Білоцерківської міської ради Київської області. І це лише кількість здобувачів освіти, але ж практичний психолог повинен працювати і з працівниками закладу, і з батьками учнів. Якщо учнів у ЗЗСО від 500, тоді заклад має право на 0,75 ставки психолога, а до 499 школярів – 0,5 ставки. У сільській місцевості вимоги дещо нижче: до 99 учнів – 0,25 ставки, 100 і більше учнів – 0,5 ставки, 200 учнів – 0,75, від 300 учнів – 1 ставка.

Для закладів дошкільної освіти ставки практичного психолога рахуються від кількості груп, тому ставку має лише той закладу, у якому 9 і більше груп, 7 груп – 0,75, а 6 і менше груп – лише 0,5 ставки. Тобто норми штатного розпису щодо психологів і соціальних педагогів повинні бути переглянуті і суттєво збільшені на законодавчому рівні.

Також, як одну з проблем, яку може вирішити запропонована Програма, є відсутність в освітніх закладах цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я, що не дозволяє ефективно координувати дії на забезпечення превенції, промоції та допомоги у сфері турботи про психічне здоров'я дітей та молоді. Як наслідок, значна частина розладів у сфері психічного здоров'я у дітей та молоді виявляються запізно, не мають належного вчасного скерування. Частково це спричинено недостатністю належної освіти у сфері турботи про психічне здоров'я дітей та молоді у працівників освітніх закладів, елементарних знань із цього напрямку – у батьків та іншої рідні дітей. До того ж працівники освітніх закладів самі стикаються зі значними викликами в контексті війни та потребують підтримки й захисту від вигорання, формування навичок власної стійкості та психічного добробуту.

Отже, у цілому можна виокремити низку проблем щодо збереження психічного здоров'я населення, які спостерігаються в галузі освіти, а саме:

- необхідність створення цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я, налагодження ефективних скоординованих дій на забезпечення превенції, промоції та допомоги у сфері турботи про психічне здоров'я дітей та молоді;
- нестача кадрів соціально-психологічного фаху та низький рівень заробітної плати для 8-годинного робочого дня практичних психологів і соціальних педагогів при високому рівні емоційно-психологічного навантаження;
- потреба підвищення рівня знань про психічне здоров'я з метою вчасного виявлення розладів психічного здоров'я у дітей і молоді та перескерування до фахівців;
- необхідність розвитку відповідних умінь у педагогічних та науково-педагогічних працівників для забезпечення належного виконання завдань, які стоять перед ними у сфері турботи про власне психічне здоров'я та дітей і молоді;
- профілактика професійного вигорання серед вчителів та викладачів шляхом плекання емоційної стійкості й умінь налагоджувати психічний добробут;
- зростання кількості дитячого населення, які мають інвалідність та/або особливі освітні потреби.

Загалом **основними цільовими категоріями** у сфері освіти, які потребують найбільшої уваги щодо збереження їхнього ментального/психічного здоров'я, є такі:

- діти з особливим освітніми потребами;
- діти з інвалідністю;
- діти з числа внутрішньо переміщених осіб та члени їхніх родин;
- діти, які мають статус постраждалих від воєнних дій, та члени їхніх родин;
- діти із родин загиблих/померлих і дійсних військовослужбовців та члени їхніх родин;
- працівники закладів й установ освіти з числа внутрішньо переміщених осіб та члени родин військових;
- працівники закладів й установ освіти з низьким рівнем резильєнтності (стресостійкості).

Відповідно до всього вищевказаного та результатів дослідження на рівні БМТГ визначено **мету Програми збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення Білоцерківської міської громади у сфері освіти на 2024-2026 роки** як забезпечення збереження ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу в громаді та побудову системи міжвідомчої взаємодії щодо психосоціальної підтримки населення громади.

Мета Програми буде реалізована через **низку таких завдань**:

- 1) проведення інформаційно-комунікаційної кампанії щодо важливості турботи про ментальне здоров'я серед учасників освітнього процесу та інших категорій мешканців громади;

- 2) діагностування і турбота щодо психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу які мають складні емоційні стани, що потребують професійної уваги;
- 3) створення центру ментального здоров'я у складі Навчально-методичного центру психологічної служби Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради та організація його діяльності на постійній основі як комунікаційної та тренінгової платформи для всіх закладів, установ, комунальних підприємств громади відповідно до їхніх запитів;
- 4) психосоціальна підтримка всіх учасників освітнього процесу ресурсами психологічних служб закладів й установ освіти та соціальних служб громади (відповідно до повноважень);
- 5) залучення недержавних та громадських об'єднань/організацій до проведення навчання серед різних категорій населення щодо оволодіння техніками збереження і підтримки психічного здоров'я, формування власної резильєнтності тощо;
- 6) підвищення кваліфікації освітян щодо надання першої психологічної допомоги та подолання стресу;
- 7) підготовка тренерів із числа практичних психологів, соціальних педагогів, учителів біології, основ здоров'я тощо в різних напрямках і техніках щодо збереження і підтримки психічного здоров'я;
- 8) навчання дітей, учнівської та студентської молоді, педагогічних, науково-педагогічних і непедагогічних працівників, представників батьківської громади та інших категорій населення громади доказовим технікам самопомоги тощо.

Виконання Програми буде забезпечено реалізацією таких її **напрямів**, як-от:

- 1) створення Центру ментального здоров'я у сфері освіти;
- 2) мережа психосоціальної підтримки в закладах освіти;
- 3) співпраця з недержавними організаціями та профільними закладами вищої освіти і науковими установами;
- 4) міжвідомча взаємодія з питань збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення Білоцерківської міської територіальної громади.

Вищевказані напрями будуть реалізовані через низку заходів, зазначену в розділі VII, а саме через таке:

- формування в освітніх закладах цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, зокрема дітей та молоді;
- налагодження ефективної міжвідомчої взаємодії в напрямі збереження психічного здоров'я населення громади;
- реалізація в мережі освітніх закладів цілісної просвітницької кампанії щодо актуальних питань турботи про збереження психічного здоров'я;
- розвиток компетентностей у сфері турботи про збереження психічного здоров'я дітей та молоді через навчання фахівців системи закладів освіти за спеціальними освітніми програмами МОЗ і МОН України;
- створення авторських програм і посібників зі створення та реалізації цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я;
- навчання для керівництва освітніх закладів щодо створення команди підтримки ментального здоров'я та реалізації цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, зокрема дітей та молоді;
- співпраця з недержавними організаціями та профільними закладами вищої освіти, науковими установами;
- участь закладів й установ освіти громади в міжнародних проєктах і програмах, грантових програмах, фандрайзингу тощо щодо одержання фінансування на реалізацію проєктів з створення та реалізації цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я в закладах освіти;
- організація заходів з розвитку стресостійкості (резильєнтності) педагогів тощо.

V. Очікувані результати виконання Програми

Виконання Програми сприятиме створенню у сфері освіти Білоцерківської міської територіальної громади цілісної системи турботи про збереження психічного здоров'я, забезпечення його промоції, превенції порушень та психологічної допомоги в межах компетенцій.

Зросте рівень компетентності педагогічних працівників із питань збереження психічного здоров'я та надання психосоціальної допомоги. Завдяки активній інформаційно-просвітницькій роботі серед батьківської громадськості закладів освіти в населення громади різних вікових груп з'являться елементарні знання про психічне здоров'я та навички самопомоги для його зміцнення й відновлення. На сталій основі налагодиться співпраця державних та комунальних інституцій і неурядових організацій у цій сфері.

Завдяки реалізації заходів Програми у сфері освіти громади:

- зросте можливість вчасного виявлення дітей і молоді з можливими розладами ментального здоров'я, та скерування їх до фахівців;

- збільшиться відсоток педагогічних та науково-педагогічних працівників, які володіють базовими знаннями про психічне здоров'я, а це забезпечить належне виконання завдань, які стоять перед ними у сфері турботи про збереження психічного здоров'я дітей та молоді;

- зросте відсоток емоційно стійких учителів і викладачів, спроможних самостійно дбати про власний психологічний добробут і ментальне здоров'я, запобігати професійному вигоранню;

- зросте кількість та компетентнісний потенціал фахівців із різних управлінь і відділів Білоцерківської міської ради, які візьмуть участь у тренінгах на базі Центру ментального здоров'я НМЦПС УОНБМР, щодо збереження свого ментального здоров'я та психосоціальної підтримки інших.

VI. Фінансове забезпечення Програми і контроль за її виконанням

Фінансування Програми здійснюється в межах асигнувань, передбачених бюджетом громади на галузь у кожному фінансовому році, а також з інших джерел, не заборонених чинним законодавством України, у тому числі з державного бюджету, грантів, коштів благодійників та суб'єктів господарювання.

Головним розпорядником коштів є Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради.

Контроль за цільовим та ефективним використанням коштів покладається на головного розпорядника та розпорядників коштів, органи місцевого самоврядування, замовника та виконавця робіт.

VII. Перелік напрямів і заходів Програми на 2024-2026 роки

№ з/п	Перелік заходів Програми	Термін виконання	Обсяг фінансування	Виконавець
1.	Центр життєстійкості			
1.1.	Створення Центру ментального здоров'я у складі Навчально-методичного центру психологічної служби Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради шляхом внесення змін до його Положення як структурного підрозділу УОН БМР та затвердження нового штатного розпису – уведення 4 посад практичних психологів.	до 01.09.2024	У межах бюджетного фінансування галузі	Білоцерківська міська рада, Управління освіти і науки БМР, Управління фінансів БМР
1.2.	Планування та організація діяльності Центру ментального здоров'я: – призначення фахівців-психологів, – складання та затвердження плану роботи на 2024/2025 навчальний рік, – стимулювання працівників до самоосвіти в напрямі психосоціальної підтримки психічного здоров'я, психотерапії тощо, – укладання угод із закладами вищої освіти, ГО щодо співпраці в напрямі вивчення та впровадження психологічних практик тощо.	Вересень-жовтень 2024	У межах бюджетного фінансування галузі	Управління освіти і науки БМР, НМЦПС УОН БМР
1.3.	Проведення на базі Центру ментального здоров'я тренінгових програм, майстер-класів, ресурсних годин тощо для таких категорій: – лідери учнівського самоврядування; – працівники закладів освіти з числа ВПО; – батьківська громадськість із числа ВПО; – батьки дітей з ООП та інвалідністю; – батьки майбутніх першокласників; – діти та члени родин загиблих/померлих і дійсних військовослужбовців; – працівники закладів освіти з низьким рівнем стресостійкості (відповідно до запитів закладів освіти); – працівники відділів й управлінь виконавчого комітету відповідно до запитів; – інші мешканці громади.	2024-2026 роки відповідно до запитів	У межах бюджетного фінансування	Управління освіти і науки БМР, НМЦПС УОН БМР
1.4.	Організація широкої інформаційно-просвітницької кампанії серед учасників освітнього процесу всіх закладів комунальної власності БЦМТГ щодо важливості збереження ментального здоров'я.	Постійно	У межах бюджетного фінансування	Управління освіти і науки БМР, керівники закладів й установ освіти громади

1.5.	Проведення конкурсу на посаду консультанта КУ БМР «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» – практичного психолога; Організація індивідуальних консультувань та мінігруп психологічної підтримки для педагогічних працівників ЗО громади.	2024-2026 роки	У межах бюджетного фінансування	Управління освіти і науки БМР, КУ БМР «ЦПРПП»
1.6.	Використання на безоплатній основі приміщень комунальних закладів освіти, установ і підприємств для проведення навчань, тренінгів, круглих столів тощо на виконання завдань і заходів цієї Програми.	За окремим графіком	Не потребує додаткового фінансування	Усі учасники Програми
1.7.	Забезпечити для проведення тренінгових програм, навчання тощо з питань збереження ментального здоров'я придбання канцелярських товарів, а саме: фліпчарти, папір для фліпчартів, набори кольорових маркерів, кольорові стикери, папір А-2, А-4, олівці, ручки, клей, скотч, кольоровий папір, магніти; - а також комп'ютерної техніки: проектор, ноутбук, принтер, ламінатор.	Бюджетні запити на 2024-2026 роки	У межах бюджетного фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР
2.	Мережа психосоціальної підтримки в закладах освіти громади			
2.1.	Стимулювання підвищення кваліфікації та самоосвіти працівників психологічної служби закладів з питань ментального здоров'я.	Постійно	У межах бюджетного фінансування, гранти тощо	Управління освіти і науки БМР, НМЦПС УОН БМР, керівники ЗО
2.2.	Проводити супервізійні зустрічі фахівців психологічної служби з розглядом випадків дезадаптації здобувачів освіти вразливих категорій, проявів симптомів посттравматичних стресових розладів у дорослих та дітей, суїцидальних намірів та/чи спроб, поведінкових розладів, пов'язаних зі значним стресовим навантаженням.	Постійно	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, Служба у справах дітей БМР, ГО (за згодою)
2.3.	Вивчити домінантні копінг-стратегії учнів молодшого і середнього шкільного віку.	Листопад 2024	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, практичні психологи ЗО
2.4.	Організувати навчання класних керівників із теми «Надання першої психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях».	2024-2025 роки	У межах бюджетного фінансування	НМЦПС УОН БМР
2.5.	Створити програму навчання для педагогів «Збереження ментального здоров'я та профілактика професійного вигорання».	2024-2025 роки	У межах бюджетного фінансування	НМЦПС УОН БМР
2.6.	Сприяти проходженню практичними психологами ЗЗСО та ЗПО навчання з теми «Надання первинної психосоціальної підтримки особам з ризиком скоєння суїциду».	Лютий 2024 року	У межах бюджетного фінансування	НМЦПС УОН БМР

2.7.	Провести опитування старшокласників щодо суїцидальних ризиків серед підлітків.	Березень 2024	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, практичні психологи ЗО
2.8.	Створити систему просвітницької та профілактичної роботи працівників психологічної служби ЗЗСО з питань збереження ментального здоров'я та соціального благополуччя всіх учасників освітнього процесу.	2024 рік	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР
2.9.	Оновлювати банк даних про дітей, які були переміщені з тимчасово окупованої території України.	Щомісяця	Не потребує додаткового фінансування	Управління освіти і науки БМР, соціальні педагоги ЗО
2.10.	Проводити профілактичні заходи з учнями 8-9 класів до Всесвітнього дня запобігання самогубствам.	Щорічно	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, практичні психологи, соціальні педагоги ЗО
2.11.	Забезпечити доплати 20% посадового окладу медичним працівникам комунальних закладів освіти, які виконують свої обов'язки безпосередньо на робочому місці в закладі освіти, де освітній процес здійснюється заочною або очною в поєднанні з дистанційною (змішаною) формами, за роботу в несприятливих умовах праці та надання здобувачам освіти психологічної підтримки за умови проходження медичними працівниками онлайн-курсу «Ведення поширених психічних розладів на первинному рівні медичної допомоги із використанням керівництва mhGAP», що підтверджується відповідним документом, з метою виявлення та перенаправлення здобувачів освіти з можливими психічними розладами до спеціалістів у сфері охорони здоров'я.	На період воєнного стану	У межах бюджетного фінансування	Управління фінансів БМР, Управління освіти і науки БМР, керівники ЗО
2.12.	Проводити просвітницькі та профілактичні заходи для всіх учасників освітнього процесу в межах акції «16 днів проти насильства».	Щорічно	У межах бюджетного фінансування	НМЦПС УОН БМР, практичні психологи, соціальні педагоги ЗО
2.13.	Проводити тематичні тижні до Всесвітнього дня ментального здоров'я (10 жовтня).	Щорічно	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, практичні психологи, соціальні педагоги ЗО
2.14.	Організувати широке інформування учасників освітнього процесу щодо можливостей отримання фахової допомоги на «гарячих лініях», вебресурсах підтримки ментального здоров'я.	Постійно	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, практичні психологи, соціальні педагоги ЗО

2.15.	Створити банк корекційних, розвиткових, профілактичних програм зі збереження та зміцнення ментального здоров'я, формування навичок самопомоги.	2024-2025 роки	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР
2.16.	Сприяти створенню авторських програм і посібників зі створення та реалізації цілісної системи турботи про психічне здоров'я в закладах освіти.	2024-2025 роки	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОНБМР, практичні психологи, соціальні педагоги ЗО та інші
2.17.	Проведення Тижня ментального здоров'я.	Жовтень, щороку	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОН БМР, керівники та практичні психологи ЗО
2.18.	Сформувати в закладах освіти команду підтримки ментального здоров'я з метою створення та реалізації цілісної системи турботи про збереження психічне здоров'я всіх учасників освітнього процесу.	До 01.09.2024	Не потребує додаткового фінансування	Керівники ЗО
2.19.	Розробити рекомендації щодо створення цілісної системи збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу як складника психологічного супроводу в закладі освіти.	До 01.	Не потребує додаткового фінансування	НМЦПС УОНБМР
2.20.	Рекомендувати керівникам ЗЗСО при складанні тарифікації на новий навчальний рік навантаження з предмета «Основи здоров'я» розподіляти на практичного психолога закладу освіти або іншого фахівця, котрий пройшов навчання з питань збереження ментального здоров'я.	з 01.09.2024	Не потребує додаткового фінансування	Керівники ЗЗСО
3.	Співпраця з недержавними організаціями та профільними закладами вищої освіти, науковими установами			
3.1.	Реалізація проекту ГО «ReSURS» з теми «Психологія перемоги» для молоді громади.	Травень – вересень 2024	Фінансування від Управління з питань молоді та спорту БМР як переможця конкурсу проєктів	УОН БМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.2.	Проведення круглого столу «Розвиток резильєнтності як передумова психічного здоров'я особистості».	Жовтень 2024	Не потребує додаткового фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.3.	День ментального здоров'я.	Жовтень 2024	Не потребує додаткового фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)

3.4.	Вебінар «Адаптація до мирних умов ветеранів АТО/ООС, повномасштабної російсько-української війни».	Листопад 2024	У межах бюджетного фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.5.	Проведення інформаційно-просвітницьких заходів для учнів закладів освіти щодо підтримки та турботи про психічне здоров'я.	Постійно	Не потребує додаткового фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.6.	Розвиток компетентностей у сфері турботи про психічне здоров'я дітей та молоді через навчання за спеціальними/авторськими тренінговими програмами.	За окремим графіком, на запит ЗО	У межах фінансування на НМЦПС УОНБМР	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.7.	Здійснення спеціальних заходів з підтримки стійкості дітей та молоді.	За окремим графіком, на запит ЗО	Не потребує додаткового фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.8.	Реалізація програми «Плакаємо стійкість молоді».	За окремим графіком протягом навчальних років	У межах бюджетного фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.9.	Проведення спеціальних заходів щодо впливу на здоров'я учасників освітнього процесу травматичного досвіду, пов'язаного з війною в Україні.	За окремим графіком протягом навчальних років	Не потребує додаткового фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.10.	Підготовка та участь у грантових проектах щодо підтримки та турботи про психічне здоров'я населення.	За потреби	У межах бюджетного та проектного фінансування	УОН БМР, ГО «ReSURS» (за згодою), МАУП (за згодою)
3.11.	Проведення систематичної діагностики стану ментального здоров'я та рівня резильєнтності, змін у копінг-стратегіях серед учасників освітнього процесу в закладах освіти.	За окремим графіком протягом навчальних років	Не потребує додаткового фінансування	УОН БМР, НМЦПС УОНБМР, ГО «ReSURS» (за згодою)
3.12.	Організація та проведення спільних науково-педагогічних заходів – вебінарів, конференцій, форумів тощо – з питань ментального здоров'я населення в умовах воєнного і повоєнного часу.	За окремим графіком	У межах бюджетного фінансування установ-учасників	УОН БМР, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України (за згодою), кафедра психології БНАУ (за згодою), Навчально-науковий інститут управління, економіки і бізнесу

				МАУП (за згодою), ЗО БЦМТГ, інші ЗВО, ЗПТО, ЗФПВО.
4.	Міжвідомча взаємодія з питань збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення Білоцерківської міської територіальної громади			
4.1.	Проведення спільних навчань, тренінгів, семінарів, круглих столів тощо з питань збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки населення Білоцерківської МТГ у сфері освіти.	Не рідше 2 разів у рік	Не потребує додаткового фінансування	Управління/відділи виконавчого комітету БМР, заклади й установи, ГО та ЗВО (за згодою)
4.2.	Проведення на базі Центру ментального здоров'я тренінгових програм, майстер-класів, ресурсних годин тощо для працівників відділів й управлінь виконавчого комітету відповідно до їхніх запитів.	За окремим графіком, 3 01.09.2024	У межах бюджетного фінансування НМЦПС УОНБМР	Управління/відділи виконавчого комітету БМР, заклади й установи, ГО та ЗВО (за згодою)
4.3.	Залучення працівників Управління охорони здоров'я Білоцерківської міської ради, Управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради, Служба у справах дітей Білоцерківської міської ради, Управління молоді і спорту Білоцерківської міської ради, за їхньою згодою, до проведення моніторингових досліджень із питань ментального здоров'я, робочих груп, координаційних рад тощо.	За потреби	Не потребує додаткового фінансування	Управління/відділи виконавчого комітету БМР, заклади й установи, ГО та ЗВО (за згодою)

Секретар міської ради

Володимир ВОВКОТРУБ